

МЕЖДУКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЯ И ДИГИТАЛИЗАЦИЯ В ОБРАЗОВАНИЕТО

Данов, Д. (2020). *Дигитализация и образование: иновативност, креативност и интеркултурност*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 168 с. ISBN 9789540750040

Милена Йорданова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

През 2020 год. Издателството на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ публикува книгата на проф. д.н. Данаил Данов „Дигитализация и образование: иновативност, креативност и интеркултурност“, хабилитационен труд, разглеждащ редица ключови проблеми, свързани с нарастващото значение на новия тип умения и компетенции, цел на съвременното образование. Подобряването им – чрез приближаване до реалните потребности на днешните обучаеми – е неотложна цел, стояща пред педагози, изследователи, представители на социалната теория, IT специалисти и политици. В този смисъл, трудът е част от обществената дискусия за новия тип образование, за чието успешно прилагане е необходима яснота относно същността, тенденциите и възможностите, което то разкрива, както и за моделите, по които то следва да бъде прилагано.

Опитът от последните десет-петнадесет години ясно показва, че макар и да се пресича с целите за постигане на високотехнологични умения, предполагащи познаване и широка употреба на компютърни технологии и платформи, съвременното образование не остава заключено единствено в развитие на компетенции за боравене с модерните дигитални технологии. Според

автора на книгата това е така, защото наличието на подобни умения – освен че овластява потребителите да създават, съхраняват, разпространяват и обменят информация от всякакъв тип, изисква от тях да притежават способности за лично взаимодействие, за решаване на проблеми и за инициативност, да притежават вътрешна потребност от гражданска активност. Което води до формирането на ценности и нагласи, които технологиите сами по себе си не са в състояние да породят.

Глобализацията в световен мащаб, заедно с всеобщия стремеж към образование през целия живот, не само вкарва хората в условия на постоянни промени; тя става причина за издигане и споделяне на общи ценности, за съставянето на общи рамки, установяващи връзки между националните образователни системи на различните страни, чрез които се насърчава и улеснява мобилността на гражданите, мотивира се желанието им за обучение през целия живот. Както твърди Данаил Данов, „модерното образование следва да допринася за активното самостоятелно развитие на обучаемите, да развива в тях критично мислене, способности за сътрудничество и решаване на проблеми, да ги превръща в свободни личности, способни ефективно да управляват действителността“.

Осъзнаването на тези истини кара автора да се включи в дебата относно търсенето и откриването на тенденциите на новия тип образование, което, освен че се развива в условия на бум в информационните и комуникационните технологии, се нуждае от висока степен на *иновативност* (отвореност към новото), *креативност*, като стремеж за търсене и прилагане на нестандартни работещи решения, и към *интеркултурност* – като ясно осъзната необходимост от приемане на „другостта“ и различията като богатство и възможност.

За Данов *иновативността* „е свързана със свободата да се избират неизпробвани посоки и подходи в разбирането на непознатото, в постоянното търсене и любопитството към новото, както и с вътрешна потребност новосъздадените неща да са смислени, полезни и прецизни“. Той разглежда *креативността* като възможност за освобождаване от рамките на общоприетото, реализация на въображението, карасщо съзнанието да работи постоянно, да намира непознати измерения, възможни за опознаване и прилагане. Колкото до *интеркултурността*, той я дефинира като богатство, генериращо положителна енергия – както благодарение на приликите, така и следствие на различията между културите.

Именно в контекста на динамиката между тези три тенденции в съвременното образование Данаил Данов развива тезата си за медийната грамотност като основна компетенция на новото време. По думите му, „днес, когато броят на представителите на поколенията „Z“ и „алфа“, силно доминира сред числото на субектите на образователния процес, тенденциите към иновативност, креативност и интеркултурност могат да катализират формирането на медийната грамотност“.

Като изследва динамиката на отношенията „медии – обучаеми“, авторът откроява трайна тенденция – особена видима през последните двадесет години – към организиране на конкретните емпирични изследователски проекти в трайна научна парадигма, свързана с медийната компетентност, медийната грамотност и медийното образование. Точно поради тази причина изследователската ориентация в разглежданата монография отчита много и разнообразни фактори – модел на аудиторията, специфика на комуникационното поведение, следствията на използването на медиите, мултимедийните продукти и дигиталните технологии, активността на потребителите от различни възрастови групи по отношение на отделните видове комуникация, нивата на медийната грамотност и др. Привеждат се доказателства от опита, акумулиран през последните десет-петнадесет години, който показва, че макар и да се пресича с целите за постигане на високотехнологични умения, предполагащи познаване и широка употреба на компютърни технологии и платформи, съвременното образование не може да остане заключено единствено в развитие на компетенции за боравене с модерните дигитални технологии. За Данов причината за това е обстоятелството, че наличието на подобни умения, освен че овластява потребителите да създават, съхраняват, разпространяват и обменят информация от всякакъв тип, изисква от тях да притежават способности за личностно взаимодействие, за решаване на проблеми и за инициативност, да носят у себе си вътрешна потребност от гражданска активност. Което, както твърди авторът, отвежда към формирането на ценности и нагласи, които технологиите сами по себе си не са в състояние да породят. В книгата ясно се очертава виждането, че дигиталната грамотност е комбинация от компетентности, необходими за пълноценното участие в информационното общество. За тази грамотност Данов твърди, че тя включва знания, умения и поведение, свързани с ефективната употреба на устройства като смартфони, таблети, лаптопи и компютри, при това използвани за най-различни цели – комуникация, изразяване, решаване на проблеми, сътрудничество.

Книгата предлага множество успешни примери за това как днес гражданската ангажираност се мобилизира най-добре чрез технологиите на дигиталното общество, в което автори и потребители постоянно се сливат и където отсъстват ярко открояващи се лидери и ясно оформени структури. В тази връзка, Данаил Данов показва убедително как новите интерактивни медийни конструкции – интернет и неговите приложения – блогове, уебсайтове, платформи, киберобщества от различен род, както и мобилните телефони презентират една социокултурна промяна. Това е ключовата дума – промяна, защото в книгата недвусмислено се доказва необходимостта, а и реалността от смяната на доминиращата днес образователна парадигма. За Данов практическото осъществяване на всички тези промени обаче би било немислимо, ако не бъде отчетена връзката им с обучението и образованието. Средства-

та според него са мотивирани до голяма степен от социалните и културните ценности, споделяни от самите субекти на образованието, които, в контекста на настоящите реалности, сериозно се разминават. Защото, ако за повечето „дигитално привнесени“ (digital immigrants) – учители и преподаватели – образователната парадигма на ХХ в. е нормално обстоятелство, естествена среда, в която те самите са се формирали и развивали възходящо съгласно характерните ѝ особености, за „дигитално родените“ обучаеми (digital natives) тази парадигма и среда са не само „неестествени“, но най-вече „неработещи“, „несправедливи“ и „неефективни“. Тази промяна е свързана с позиционирането на ресурс за бърза реакция, позволяваща участието на реципиентите в медийните или комуникационните процеси, като се свързват с тези процеси, поставяйки активността в центъра на съвременната комуникационна култура. Силно впечатление тук прави философската интерпретация на автора, който се спира на определени течения според мен главно в сферата на социалната психология. За Данаил Данов „въвеждането и прилагането на новата парадигма се налага именно поради обстоятелството, че днес не учителят, а обучаемите вече се намират в центъра на възпитание, педагогическо взаимодействие и обучение. В това отношение за тезата си относно ефективността на съвременното образование авторът на монографията прави успешни паралели с концепцията на Виготски, представена в труда му „Мислене и реч“ (Vygotsky, 1983), с идеите на Пиаже, изложени в книгата „Успехът на разбирането“, както и с естетическите теории на Джон Дюй и Паоло Фрейре, легитимиращи свободата при учебния процес, позволяваща на обучаемите постоянно да мислят и да конструират нови значения. Тази връзка дава възможност на Д. Данов да издигне на ново ниво теоретичния си анализ, свързвайки го с дигитализацията на образованието и тенденциите към иновативност, креативност и интеркултурност. Въз основа на изследователския си опит авторът констатира трансформации в групов и индивидуален план, засягащи субектите на образованието и налагащи преоценка както за смисъла на социалното действие, така и нова концепция по посока на комуникационните перспективи. За Данов цифровизацията на информационните системи поставя една особена линия между тях и предхождащите ги средства, което предизвиква прелом както в развитието на комуникации и медии, така и в моделите и средствата за учене и преподаване. „Комуникирането“ – твърди авторът – става все повече медийно обвързано и все по-многопластово опосредствано“. „Кое-то – като резултат – продължава той, – води до непрекъсната динамика и реструктуриране на медийно детерминирани комуникации, до едновременно универсализиране и идентифициране на новите медии, и до повсеместното им присъствие и взаимна обвързаност с образованието.“ И ключова в този процес за Данов се явява ролята на (дигитално) медийната грамотност – по думите му „едновременно мост и средство към образованието на бъдещето“.

Смея да твърдя, че по този начин Данаил Данов показва в книгата си, че освен с относителното намаляване на дела на междуличностната (лице в лице) комуникация в общата структура на комуникациите промени настъпват и в медийно опосредстваните комуникации. Така интерактивността постепенно увеличава своя дял и в традиционните медии, което е изключително важно за връзката „медии – образование“.

Ключовата дума, която книгата „Дигитализация и образование: иновативност, креативност и интеркултурност“ налага, е „промяна“, защото тезите, залегнали в нея, недвусмислено доказват необходимостта от такава.

Преди петнадесет години социологът и философ проф. Тодор Петев заяви, че „всеки посредник притежава своя уникална естетическа форма“. Медийно грамотният човек – продукт на модерното образование, за което говори Данов в настоящия монографичен труд, носи у себе си способност да се наслаждава на дадена медия именно поради уменията си да я анализира. Тази книга, безспорно заслужаваща адмирации, прави тази истина още по-ясна.

ЛИТЕРАТУРА

Виготски, Л. (1983). *Мислене и реч. Избрани психологически изследвания*. София: Наука и изкуство

REFERENCES

Vygotsky, L. (1983). *Mislene i rech. Izbrani psihologicheski izsledvaniya*. Sofia: Nauka i izkustvo

INTERCULTURAL COMMUNICATION AND DIGITALIZATION IN EDUCATION

Danov, D. (2020). *Digitalizatsiya i obrazovanie: inovativnost, kreativnost i interkulturnost*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski, 168 p. ISBN 9789540750040

✉ **Dr. Milena Yordanova, Assoc. Prof.**

Web of Science ResearcherID: AAF-1770-2019

Department of Turkic and Altaic Studies

Faculty of Classical and Modern Philology

University of Sofia

15, Tsar Osvoboditel Blvd.

1504 Sofia, Bulgaria

E-mail: m.yordanova@uni-sofia.bg